

Espeland vannbehandlingsanlegg Skjøtselsplan for åpent kulturlandskapa

Skjøtselsplan for åpent kulturlandskap

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Bergen kommune
Tittel på rapport:	Espeland vannbehandlingsanlegg Skjøtselsplan for åpent kulturlandskapa
Oppdragsnavn:	Espeland vannbehandlingsanlegg Detaljprosjektering
Oppdragsnummer:	613898-02
Utarbeidet av:	Karen Holst
Oppdragsleder:	Tom Monstad
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

Vannbehandlingsanlegget på Moldamyrane i Arna skal oppdimensjoneres og oppgraderes. Vest for vannbehandlingsanlegget ligger Espeland fangeleir som ble bygget av tyskerne i 1943 og regnes som en av de best bevarte leirene av sitt slag. For å avbøte de negative visuelle virkningene vannbehandlingsanlegget vil ha på fangeleiren, skal terrenget vest for vannbehandlingsanlegget bearbeides slik at det fremstår som det åpne kulturlandskapet som fangeleiren ble anlagt i. For å oppnå dette må eksisterende vegetasjon tynnes og trær felles, hogstavfall kjøres bort slik at området fremstår ryddig og ikke får tilført næringsstoffer, og åpenheten må opprettholdes enten ved beiting eller slått eller en kombinasjon av disse.

Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS
01	30. sep. 2021	Skjøtselsplan	KH	AW

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1. Overskrift nivå 2	4
2. Dagens situasjon	6
2.1. Overskrift nivå 2	6
3. Ønsket fremtidig situasjon	9
4. Skjøtselsplan	12

1. Innledning

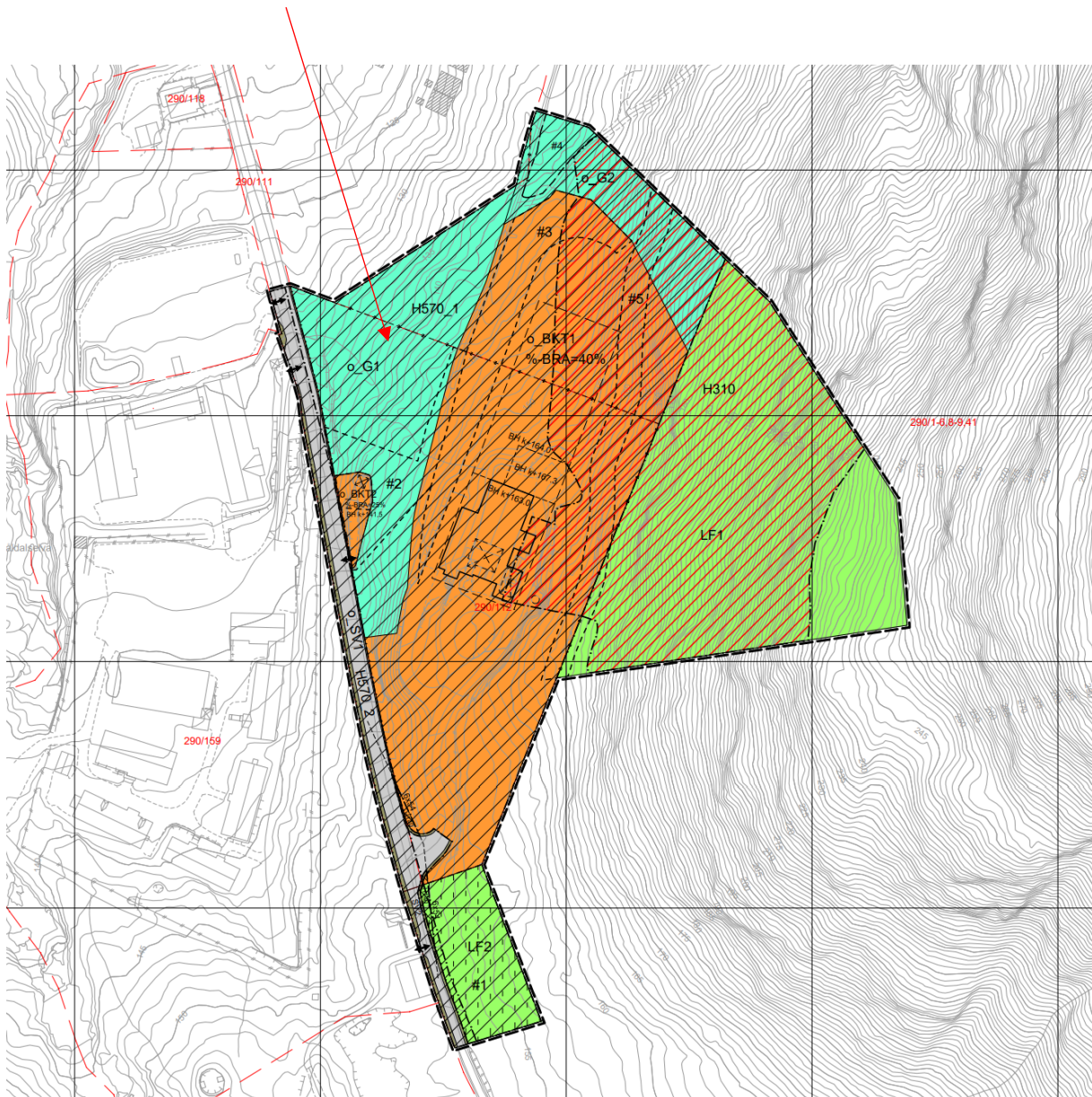
Vannbehandlingsanlegget på Moldamyrane i Arna skal oppdimensjoneres og oppgraderes. Vannbehandlingsanlegget planlegges utvidet med et nytt bygningsvolum i forlengelse av det eksisterende. Det legges til rette for vei rundt hele anlegget, samt kjøreadkomst inn i bygget fra nordvest. I tillegg går det en sekundærvei over eksisterende råvannsledning på vestsiden av anlegget.

Vest for vannbehandlingsanlegget ligger Espeland fangeleir, som ble bygget av tyskerne i 1943 og regnes som en av de best bevarte tyske fangeleirene av sitt slag, og den eneste gjenstående i Norge. Anlegget ble fredet i 2014. Fangeleiren ble i 1943 etablert i det som var et åpent kulturlandskap. For å avbøte virkningene av vannbehandlingsanlegget på kulturmiljøet skal landskapet skjøttes slik at vannbehandlingsanlegget blir liggende i skogen, mens o_G1 skal «fremstå» som åpent kulturlandskap.

Intensjonen i §3.4.2.1.a i reguleringsbestemmelsene er at innenfor område o_G1 skal landskapet «fremstå» som et åpent kulturlandskap. Det er ikke nødvendig at landskapet skjøttes etter tradisjonelle skjøtselsmetoder eller har planter som var vanlige i det gamle kulturlandskapet. Innholdet trenger med andre ord ikke å være overensstemmende med et tradisjonelt kulturlandskap, men på overflaten skal det fremstå som et. Skjøtsel av dette området skal foregå i tråd med denne skjøtselsplanen.

Dette dokumentet er et svar på §3.4.2.2.a som stiller krav om at det skal utarbeides en skjøtselsplan som viser hvordan dette kulturlandskapet skal gjenskapes og driftes. Området er også belagt med en hensynssone med tanke på kulturminneverdier, § 4.3.1. I henhold til §6.3.2 skal åpent kulturlandskap innenfor o_G1 være etablert/gjenskapt før ferdigattest for vannbehandlingsanlegget utstedes.

Figur 1 Viser utsnitt av reguleringsplanen, med område o_G1 som skal fremstå som åpent kulturlandskap

2. Dagens situasjon

Prosjektområdet ligger lunt til i vestvendt skråning. Som mange eldre kulturlandskap i Norge bærer det preg av gjengroing med relativt ung bjerkeskog og seljekratt, samt store einerbusker. Enkelte større og eldre trær kan dukke opp innimellom.

Ellers i området dukker det frem hagerømlinger og geiterams som gir et inntrykk av skrotmark og dårlig skjøtsel. Disse artene kan spre seg videre dersom de ikke holdes under kontroll.

Figur 2 Luftfoto fra karttjenesten 1881 viser dagens situasjon ved vannbehandlingsanlegget

Bildet viser dagens situasjon omkring fangeleiren. Det er nylig tynnet ut i vegetasjonen, og unge bjerketrær står igjen. Grunnen omkring fremstår som fersk hogstflate med hauger av flis og hogstavfall, geitrams og oppslag av kratt. Det er ikke kjent hvordan dette er tenkt skjøttet i det videre.

Bildet er tatt i omgivelsene nordøst for fangeleiren. Det viser den skogklede åssiden, og den åpnere flaten nedenfor. Her er det flekkvis fjell i dagen og det antas at jorddekket er tynt. Vegetasjonen er typisk for fuktig vestnorsk terreng. Unge trær i den åpne vegetasjonen kan tyde på at området er i gjengroing. Det antas at denne vekslingen mellom åpent og skogkledd terreng er typisk og representativt for hvordan vegetasjonen var omkring krigen, selv om artssammensetningen kan ha vært annerledes. I forhold til luftfoto fra 1951 er terrenget her i dag generelt mer tilgrodd.

3. Ønsket fremtidig situasjon

Fremtidig situasjon for område o_G1 er vist i illustrasjonsplanen som det er vist et utsnitt av under. De lysegrønne områdene, inkludert o_G1, er vist som «Åpent kulturlandskap». Langsmed foten av muren som danner terrassen vannbehandlingsanlegget ligger på, reetableres vegetasjon som flyttes fra omgivelsene. Dette vil være planter som er typiske i omgivelsene, og de settes slik at de ikke kommer i konflikt med vannledningen i grunnen. Vegetasjonen vest for vannbehandlingsanlegget vil være med å «feste» vannbehandlingsanlegget til skogen.

Intensjonen i henhold til planbeskrivelsen er at ved å gjenopprette åpenheten i landskapet omkring fangeleiren slik det var i det opprinnelige kulturlandskapet, og legge vannbehandlingsanlegget i skogen, vil vannbehandlingsanlegget bli mindre synlig og fangeleiren vil få fokus i landskapet.

Figur 4 Viser luftfoto hentet fra karttjenesten 1881 over Espeland fangeleir i et åpent landskap tatt i 1951.

Luftfoto hentet fra karttjenesten 1881 er tatt i 1951. Trevegetasjon begrenser seg til en randzone langs bekken, og skråningen opp mot Storerinden. Mellom skogen og veien ligger et åpent beitelandskap. En etterligning av denne situasjonen skal gjenskapes i o_G01.

Figur 5 Bildet er tatt ved inngangen til fangeleiren med sikt opp mot Storerinden

Bildet er tatt fra inngangen til fangeleiren og sikten oppover mot Storerinden. Området for skjøtselsplanen ligger i terrenget foran i bildet. Også her er vegetasjonen typisk for området, og antagelig hvordan det har vært da fangeleiren ble anlagt. Det åpne preget kan gjenopprettes ved å felle og tynne i vegetasjonen, og skjøttes ved beiting av husdyr.

Det kan tenkes at byggingen av det nye vannbehandlingsanlegget vil medføre en endret vannføring i terrenget. Dette kan endre vilkårene for vegetasjonen og medføre endringer i vegetasjonsbildet. Det vil likevel være mulig å ha et åpent preg.

4. Skjøtselsplan

Gjenskaping av et åpent kulturlandskap starter med ringbarking og hogst av krattskog som er vokst frem. Trærne ringbarkes om våren ved blomstringstid for å utarme dem og begrense krattoppslag, og felles om høsten. Dersom gamle trær som har vært trær i en beitemark dukker frem, skal disse bevares. Annet oppslag fjernes ved bakken, roten freses ned i bakken og alt hogstavfall kjøres vekk.

Den beste skjøtsel ville være om området ble beitet av sau årlig i et slikt omfang at oppslag holdes nede. Eventuelt kan området slås 1-2 ganger i sesongen (en gang på før St Hans og en gang i september) for å holde oppslag nede, slik at det fortsetter å fremstå som et åpent kulturlandskap. Slåtteeavfallet fraktes vekk slik at området fremstår ryddig og slåtten ikke bidrar til gjødsling av marken.

Dersom området beites bør det likevel følges opp i alle fall en gang i sesongen for å fjerne vekster som dyrene ikke beiter og som er uønsket av hensyn til formålet. Det kan gjelde oppslag av trær, hagerømlinger eller ugress.

asplan viak